Spôsobuje nerovnosť úpadok demokracie?

Datum	23.9.2026
Subjekt	INESS
Autor	Martin Vlachynský
Region	Slovensko
Kategorie	Ekonomika, Politika

Niektoré spoločenské mýty je veľmi jednoduché vyvrátiť. Niektoré tvrdenia si zasa vyžadujú veľmi komplexný výskum. Jeho výsledok často ide nielen proti „sedliackemu rozumu“ a dojmológii, ale aj proti časti tvrdení akademického spektra. Na rozdiel od hmotnosti kvarkov a vlnovej dĺžky, spoločenské vedy sa totiž niekedy nevedia zhodnúť ani na tom, či po strede nasleduje štvrtok.

Vezmime si tvrdenie o tom, že ekonomická nerovnosť spôsobuje úpadok demokracie. Ak by sme ako odrazový mostík použili titulky v novinách a verejnú diskusiu, bol by výsledok jasný: spôsobuje. Sociológ Tibor Rutar sa vo svojej najnovšej práci rozhodol toto tvrdenie vyzvať na súboj.

Prvým krokom bolo metazhodnotenie doterajších zistení. O vzťahu nerovnosti a demokracie vyšlo v posledných dvoch dekádach niekoľko významných prác, no s prekvapivo rozdielnymi zisteniami. Tri práce našli súvislosť, tri práce nenašli a dve našli len obmedzenú koreláciu medzi ekonomickou nerovnosťou a fungovaním demokracie.

Áno, koreláciu, nie kauzalitu. Podľa Rutara sa len jediná z prác (od Carla Henrika Knutsena z roku 2015) seriózne pozrela na endogenitu skúmaného problému. Teda na to, či vzťah naozaj súvisí so skúmanými faktormi a nie s niečím iným. Žiadnu kauzalitu nenašla.

Autor sa následne pustil do vlastnej analýzy dát. Vytvoril v nich dvojičky krajín, kde sa demokracia vyvíjala po rovnakej trajektórii, ale v istom časovom bode prišlo k rôznemu vývoju z hľadiska ekonomickej nerovnosti.

Čo objavil? Nič – žiadnu kauzalitu medzi nerovnosťou a vývojom demokracie v období 10 rokov. Skúšal pritom meniť definíciu demokracie, veľkosť skokov v nerovnosti a testoval efekt príjmovej aj majetkovej nerovnosti. Nič.

Rutar pokorne priznáva, že jeho metodika môže mať nedokonalosti. A myšlienku vplyvu ekonomickej nerovnosti na demokraciu nezvrháva úplne. Odvoláva sa pritom na prácu Bagchiho a Fagerstroma z roku 2023. Autori v nej na dátach argumentujú, že na demokraciu má vplyv len nerovnosť vyplývajúca z politického dobývania renty. Teda z vytvárania regulácií a obmedzovania trhu v prospech jednej skupiny účastníkov. Naopak, vplyv politicky nepodmieneného náraste bohatstva a ani vplyv dedičstva na fungovanie demokracie nenašli.

Paradoxne sú to často práve argumenty o vzťahu ekonomickej nerovnosti a demokracie, ktoré vedú politikov k zvyšovaniu daní a vytváraniu podmienok na rozsiahlejšie dobývanie renty.

HN, 14.9.2026

https://iness.sk/sposobuje-nerovnost-upadok-demokracie